

دینداری و سرمایه اجتماعی حامی امنیت اجتماعی

علی اکبر امین بیدختی^۱
نوید شریفی^۲

تاریخ دریافت: ۹۱/۹/۳۰
تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۱/۱۷

چکیده

امنیت قدمتی به وسعت تاریخ بشر دارد و سابقه آن همزمان با مفهوم اجتماع و جامعه می باشد. مفهوم اصطلاحی امنیت در بعد عینی آن فقدان تهدید علیه ارزش های حاکم در یک جامعه و در بعد ذهنی آن که همان احساس امنیت است. احساس امنیت در امان بودن یا در امان حس کردن جان، مال، هویت و ارزش های خود از تهدید، صدمه، آسیب و نبود دغدغه تأمین نیازهای معقول حال و آینده می باشد. دینداری و سرمایه اجتماعی از منابع نامشهود فزونی امنیت اجتماعی هستند. دین وضع و تأسیس الهیست که مردم را به رستگاری هدایت می کند و شامل عقیده و عملی می باشد. همچنین سرمایه اجتماعی نیز افراد و گروهها را در دستیابی به منافع عمومی نظیر امنیت و عملکرد موثر نهادهای حکومتی یاری می رساند. در نتیجه برای دستیابی کشور به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه در سال ۱۴۰۴ پرداختن به مقوله امنیت اجتماعی از ضروریات است. لذا در این پژوهش به بررسی نقش دینداری بر امنیت اجتماعی در قالب الگویی مفهومی پرداخته شد. روش تحقیق حاضر از نوع توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری شامل دانشجویان موسسات غیر انتفاعی و غیر دولتی شهر سمنان می باشد. از این تعداد ۳۳۴ نفر به عنوان نمونه آماری از روش طبقه ای انتخاب شدند. جمع آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه محقق ساخته انجام شد. همچنین روایی و پایایی به میزان ۰/۸۶ برآورد شد که در نتیجه ابزار مورد تأیید قرار گرفت. جهت بررسی میزان تأثیر مولفه تشکیل دهنده متغیرها بر یکدیگر و متغیرهای پنهان از تحلیل عاملی تأییدی و تکنیک معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج نشان می دهد دینداری می تواند به طور مستقیم و غیر مستقیم با تأثیر بر سرمایه اجتماعی بر امنیت اجتماعی تأثیر مثبت داشته باشد.

واژه های کلیدی: دینداری، سرمایه اجتماعی، امنیت اجتماعی، دانشجو

۱- نویسنده مسئول، دانشیار، عضو هیئت علمی دانشگاه سمنان Email: aliaminbeidokhti@yahoo.com

۲- عضو هیئت علمی موسسه آموزش عالی غیر انتفاعی و غیر دولتی کومش سمنان

مقدمه

مفهوم امنیت اجتماعی برای اولین بار و به مفهوم فنی کلمه در سال ۱۹۹۳، توسط اندیشمندانی چون باری بوزان، ال ویور و لمیتر تحت عنوان مکتب کپنهاگ مطرح گردید. این افراد با تعریف امنیت اجتماعی پیشگامان مبحثی در مطالعات راهبردی شدند. نل بروز در تعریف امنیت اجتماعی می گوید: منظور از امنیت اجتماعی، گروه همبسته ای از مردم در یک سرزمین در امتداد زمانی است که دارای احساس جمعی بسط یافته و نهادی شده، آداب و رسوم فراگیر، قدرتمند و به اندازه کافی قابل اطمینان بوده و حیات اجتماعی را در زمانی طولانی بیمه می کند و تغییرات آرام توأم با انتظارات قابل پیش بینی را در میان مردمش تجربه می کند. وی در تعریف کاربردی خویش، امنیت اجتماعی را برابر با سطح توسعه انسانی و سطح نابرابری اقتصادی در نظر می گیرد (نل بروز، ۲۰۱۳: ۱۵). از اینرو امنیت اجتماعی برای آحاد جامعه از بسیاری از موضوعات دیگری که ممکن است مهم تلقی شود، ضروری تر است. در این خصوص، یکی از اصلی ترین مولفه هایی که امنیت را ارتقاء می بخشد و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می سازد، سرمایه اجتماعی است (موریاما و همکاران، ۲۰۱۲: ۲۴۷۵).

سرمایه اجتماعی در لایه های مختلف جامعه می تواند نقش مهمی در کاهش احساس ناامنی اجتماعی داشته باشد (لندستروم، ۲۰۰۳: ۱۱۱۱). سرمایه اجتماعی با فراهم کردن اعتماد، همکاری بین گروه های اجتماعی را امکان پذیر ساخته و همین همکاری گروه ها و اعتماد بین آنها باعث می شود که منافع همگانی مانند امنیت اجتماعی فراهم شود که نتیجه آن کاهش هزینه های نظارت نهادهای رسمی می باشد (فیروز آبادی، ۱۳۸۵: ۲۰۳). سرمایه اجتماعی از عوامل اصلی ساخت سرمایه فیزیکی و انسانی است. لذا در غیاب سرمایه اجتماعی مسیر توسعه فرهنگی، اقتصادی و امنیتی جامعه با مشکلات عدیده ای رو به رو می شود (لینگ یو، ۲۰۱۳: ۱۶۲). سرمایه اجتماعی می تواند به نظم و انسجام اجتماعی کمک نموده در نتیجه سنگ بنای امنیت اجتماعی را فراهم آورد (اسپایکر، ۲۰۱۲: ۱۷۰).

دینداری نیز در کنار سرمایه اجتماعی، نقش مهمی در کم کردن بی عدالتی ها و ایجاد احساس یکپارچگی اجتماعی دارد. دین می تواند شعله های خودمحوری و خودپرستی را فرو نشانند، با تمسک به باورهای دینی و گسترش معنویت در جامعه می توان از احساس ناامنی در زندگی اجتماعی کاست (خوراسگانی و قاسمیان، ۱۳۸۶: ۲).

اهمیت سرمایه اجتماعی در کنار دینداری عامل مهمی در تبیین احساس امنیت است (لیندستروم، ۲۰۰۸: ۱۱۱۱). از این رو سرمایه اجتماعی و دینداری از عواملی هستند که نقش بسیار مهمی را در جامعه بازی می کنند. در غیاب این عوامل و بدون آن پیمودن مسیر توسعه جامعه دشوار و یا غیر ممکن می باشد. دینداری و سرمایه اجتماعی می توانند به انسجام اجتماعی کمک کرده و در نتیجه نظم اجتماعی که زیربنای امنیت اجتماعی است را فراهم کند (ساروخانی و هاشم نژاد، ۱۳۹۰: ۸۲). بر این اساس در این مقاله سعی نویسندگان بر آن است که نشان دهند «رابطه بین دینداری و سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی چگونه است؟»

تعریف مفاهیم و نظریه ها

چیستی امنیت

امنیت مفهوم پیچیده ای است که تعریف واحد مشخصی ندارد (رسولی و صالحی، ۱۳۹۰: ۱۶۸-۱۶۹). امنیت پدیده ای ادراکی و احساسی است، یعنی این اطمینان در مردم، دولت مردان و تصمیم گیران به وجود آید که برای ادامه زندگی بدون دغدغه، امنیت لازم وجود دارد. در تعریف لغوی امنیت، «محافظت در مقابل خطر، احساس ایمنی و رهایی از تردید است» (گروسی و همکاران، ۱۳۷۸: ۵۲). در فرهنگ معین امنیت به معنای ایمن شدن و بیم نداشتن تعریف شده است (فرهنگ معین، ۱۳۹۱: ۳۵۲).

به طور کلی امنیت را می توان از نقطه نظر اجتماعی و فرهنگی، وضعیتی آرام تلقی کرد که انسان در نهایت ایمنی نسبت به جان، مال، ناموس، حیثیت، هویت، ارتباطات، تفکرات، ارزش ها و... خود چه در زمان حال و چه در آینده اطمینان داشته و شبانه روز را با تحمل حداقل ریسک ممکن سپری سازد. تنها زمانی که قوانین جامعه بر اساس توافق جمعی و رضایت عمومی به صورت یک قرارداد اجتماعی مورد تأیید و قبول متقابل افراد هسته های اجتماعی قرار گیرد و منافع ملی بر منافع فردی اولویت یابد، می توان به تحقق نوعی آرامش درونی در افراد و آسودگی از تعرض و تهدید اطمینان پیدا کرد (صالحی امیری و افشاری نادری، ۱۳۹۰: ۵۱). در واقع، امنیت در جامعه «نفی خطرات» و «دریافت منافع» تعریف شده است. به طوری که در صورت وجود دو شرط فوق می توان تحقق امنیت را ادعا نمود. در این خصوص اول باید خطر و تهدیدی وجود نداشته باشد و در حالت بعدی زمان و امکان کسب منافع و دستیابی به اهداف فراهم باشد. بنابراین امنیت می تواند ابعاد فردی، گروهی،

محلی، ملی و جهانی داشته باشد. لذا برای درک مفهوم امنیت اجتماعی لازم است به مفعول آن یعنی اجتماع نظر کنیم (کلین، ۲۰۱۲: ۲۹). اگر سلامت جامعه را در اصطلاح تعادل اجتماعی بدانیم، مشکل اجتماعی ناشی از عدم تعادل، در ساختمان جامعه است. پس در بحث مشکلات اجتماعی باید ریشه یابی آن در عدم تعادل در شالوده جامعه را مورد تأکید قرار داد (جانستون و همکاران، ۲۰۱۳: ۹۰). منابع تأمین کننده احساس امنیت برای افراد جامعه می تواند در سه سطح کلان، میانی و خرد اثر گذار باشد. در سطح کلان، ساختار جامعه و ایمن بودن آن از جنگ، قحطی، خشکسالی و سقوط ساختار سیاسی از عمده متغیرهایی است که در سطح کلان احساس امنیت را در افراد جامعه شکل می دهند. همچنین روابط و چالش های پیش آمده میان نهادهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه متغیرهایی هستند که سطح میانی احساس امنیت را در افراد جامعه شکل می دهند. از سویی دیگر روابط بین افراد جامعه در حوزه کار، تحصیل، اقوام تجربه های افراد از پدیده های مختلف از جمله سرقت، قتل، کلاهبرداری های مالی و غیره سطح خرد امنیت را شکل می دهد (لرنی، ۲۰۰۳: ۲۵).

کارل دبلیو دویچ در تعریف امنیت اجتماعی می گوید: منظور از امنیت اجتماعی، گروه همبسته ای از مردم در یک سرزمین در امتداد زمانی است که دارای احساس جمعی بسط یافته و نهادی شده، آداب و رسوم فراگیر، قدرتمند و به اندازه کافی قابل اطمینان بوده و حیات اجتماعی را در زمانی طولانی بیمه می کند و تغییر آرام توأم با انتظارات قابل پیش بینی را در میان مردمش تجربه می کند (گوسل، ۱۹۹۹: ۵۴-۵۹). مک سوئینی در تعریف امنیت اجتماعی می گوید: «امنیت اجتماعی آن است که چگونه جوامع منافع و هویشان را خلق و باز تولید می کنند» (بلن، ۲۰۰۳: ۷۸-۸۲). بوزان و ویور نیز امنیت اجتماعی را هویت و پاسداری از هویت را هدف امنیت اجتماعی دانسته اند. امنیت اجتماعی در صدد تأمین امنیت برای گروه های مختلفی است که به هویت های گوناگون منتسب می باشند. احساس امنیت تلفیقی از عوامل فردی، روانی و اجتماعی است. امنیت بعد عینی مسأله و احساس امنیت به عنوان بعد ذهنی تلقی می شود. یکی از دلایل مهم احساس ناامنی، ممکن است به خاطر موقعیت و وضعیت خاص حاکم بر یک جامعه باشد و فرد به خاطر پاره ای از عوامل محل امنیت در جامعه احساس ناامنی کند. احساس امنیت در یک جامعه به احساس روانی شهروندان از میزان وجود یا عدم وجود امنیت در آن جامعه ناشی می شود و هر چه میزان فراوانی جرم بالاتر باشد، احساس امنیت در آن جامعه پایین تر است (نیازی و فرشادفر، ۱۳۹۰: ۱۵۵-۱۵۶).

از دید امام خمینی (ره) شاخص های امنیت اجتماعی عبارتند از:

- اطمینان بخشیدن به مردم
 - احترام به مال و آبروی مردم و حفاظت از آن
 - حفظ حریم مردم و مبارزه با مظاهر فساد
 - تعامل با سایر قوای مسلح برای ایجاد امنیت
 - هماهنگی با مردم در ایجاد نظم و امنیت (کریمانی، مرادیان و عباسی، ۹۸: ۱۶).
- بوزان و ویور با الهام از عقاید جان لاک به تحلیل ابعاد امنیت پرداخته اند. آنها معتقدند هدف اصلی انسان ها از این که خود را در اختیار دولت قرار می دهند، حفظ دارایی آنهاست. منظور از دارایی در اینجا «امنیت جانی»، «امنیت سیاسی» و «امنیت مالی» است که در حال عادی فاقد امنیت هستند (بوزان، ۱۳۷۸: ۵۴).

دینداری و امنیت اجتماعی

دین کلمه ای عربی است به معنای جزا و پاداش و عبارت است از: اعتقاد به خالق هستی و مجموعه قوانینی که از جانب او بر بشر عرضه گردیده است. همچنین دین به معنای اطاعت و آیین و شریعت است یعنی وضع و تأسیس الهی که مردم را به رستگاری هدایت می کند و شامل عقیده و عمل است (منظری توکلی، عراقی پور، ۱۳۸۹: ۲۱). از دیدی دیگر دینداری را می توان پذیرش تمام یا بخشی از عقاید، اخلاقیات و احکام دینی به نحوی که شخص دیندار خود را ملزم به تبعیت و رعایت از این مجموعه بداند، دانست (حشمت یغمایی، ۱۳۸۰: ۱۹۰). دینداری و حیات دینی امور نامتعارف استثنایی و غیر عادی نیست، بلکه دینداری می تواند در متن زندگی روزمره افراد ظهور و بروز داشته باشد و به همه افکار، احساسات و رفتار فرد جهت خاصی اعطاء کند.

دین به عنوان نظام اعتقادی سازمان یافته همراه با مجموعه ای از آیین ها و اعمال تعریف شده است که تعیین کننده شیوه پاسخگویی افراد به تجارب زندگی است (زولینگ و همکاران، ۲۰۰۶: ۲۶۰). همچنین دینداری به عنوان جستجوی شخصی یا گروهی تقدس که در یک بافت مقدس سنتی ظاهر می شود، در نظر گرفته شده است (زینبائر و پارگامنت، ۲۰۰۵). دین در اغلب موارد نقش میانجی دارد و فرآیندهای روزمره افراد را تحت تأثیر قرار می دهد، به طوری که برخی پژوهشگران دینی معتقدند باورهای دینی مقابله با هیجان ها و

شرایط اجتماعی را تسهیل می کند (هادیانفر، ۱۳۸۴: ۵۲).

می توان گفت که دین به عنوان یک نوع جهان بینی نه فقط معیار و داور رفتارهای فردی و جمعی انسان است، بلکه در عین حال و به طریقی دیگر، در اصل شکل گیری رفتارهای انسان نیز مؤثر است. دین با احکام شرعی خود اراده را در افراد مؤمن تقویت می کند و هسته اصلی پرهیز از انحرافات را بر آنها به وجود می آورد و همچنین به سطح بالایی از انضباط سوق می دهد زیرا انضباط محصول تقید و التزام است و افراد لایق و بی بند و بار به نظم و انضباط تن نمی دهد و آنگاه که انضباط فراگیر شود، احساس امنیت در جامعه فراگیر می شود (بسطامی، ۱۳۸۹: ۱).

گیدنز معتقد است نه تنها خدایان و نیروهای مذهبی، حمایت های قابل اتکای مثبتی را برای مومنان فراهم می سازند، بلکه کارگزاران مذهبی نیز این کار را انجام می دهند. باورداشت های مذهبی مهمترین کارشان این است که معمولاً به انسان در مقابل تجربه رویدادها و موقعیت ها، احساس آرامش و امنیت تزریق می کنند (گیدنز، ۱۳۷۶: ۴۹۵). انجام مناسک آرامش بخش است. بر این اساس مذهب و سنت به شیوه ای بنیادین در امنیت وجودی دخالت دارد. لومان معتقد است دوری از مذهب در زندگی امروزی باعث مخاطره شده است. اصولاً مخاطره از قبول این نظر سرچشمه می گیرد که بیشتر فعالیت بشری تأثیر مخاطره زایده دست انسان هستند (اردن، ۲۰۰۹: ۱۵۹).

تأثیر دینداری در کاهش جرم و به تبع آن افزایش امنیت اجتماعی در پژوهش های متعددی بررسی و تأیید شده است. آکینتوند کواردی آدیسون در پژوهش خود به اهمیت دین در جلوگیری و یا کاهش رفتارهای بزهکاری صحنه گذاشته است. لاکفیلد نیز در پژوهش خود نشان داد سه بعد دینداری به صورت متغیرهای مداخله گرایانه بین رفتارهای والدین و انحراف اخلاقی عمل کرده است (لاکفیلد، ۲۰۱۰: ۱۹۹-۲۲۶).

سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی

«پانتام» تمام ویژگی های اجتماعی نهادها و سازمان ها از قبیل اعتماد، هنجارها و شبکه های اجتماعی را سرمایه اجتماعی می نامد. ایشان معتقدند سرمایه اجتماعی اغلب محصول جانبی دیگر فعالیت های اجتماعی است. این سرمایه به طور معمول در پیوندها، هنجارها و اعتماد تشکیل می شود و از یک شرایط اجتماعی به شرایط دیگر انتقال پذیر است (پانتام، ۱۹۹۳).

فوکویاما معتقد است سرمایه اجتماعی از رابطه میان افراد به وجود می آید. روابطی که میان افراد جامعه شکل می گیرد، اگر به اندازه کافی قوی باشد، می تواند باعث به وجود آمدن سرمایه اجتماعی گردد. سرمایه اجتماعی چیزی است که در این روابط وجود دارد و افراد و جامعه از آن در جهت پیشبرد اهداف خود بهره می برند. در واقع سرمایه اجتماعی عبارت است از توانایی اشخاص برای همکاری با یکدیگر در قالب گروه ها و سازمان های مختلفی جهت نیل به اهداف مشترک (فوکویاما، ۱۹۹۷). جامعه ای سالم است که دارای سرمایه اجتماعی باشد. زیرا افراد به یکدیگر اعتماد داشته ضمن تأمین منافع خود به دیگران نیز منفعت می رسانند و اگر سود بردن مستلزم زیان وارد کردن به دیگران باشد، از آن صرف نظر می کند.

آیزنشتاد معتقد است مهمترین مساله نظم اجتماعی از دید دورکیم و تا حدودی تورنس، اعتماد و همبستگی اجتماعی است یعنی اینکه بدون انسجام و نوعی اعتماد، پایداری نظم اجتماعی ممکن نیست (ازکیا، ۱۳۸۰: ۵). از این رو اعتماد در روند احساس آرامش جسمانی و روانی و در نهایت امنیت اجتماعی نقش مهمی را ایفا می نماید (امین بیدختی، ۱۳۸۹: ۲۶۷-۲۶۹). از دید کلاس آفه سرمایه اجتماعی در برگیرنده روابط انجمنی، اطمینان به نهادها و اعتماد بین اشخاص و اقوام و خیرخواهی می باشد و آن را به عنوان یکی از عوامل امنیت در تمامی ابعاد معرفی می کند (کلاس آفه، ۲۰۰۰). سرمایه اجتماعی با فراهم کردن فضای اعتماد، همکاری بین گروه های اجتماعی و همکاری گروه ها و اعتماد بین آنها باعث می شود که منافع همگانی مانند امنیت اجتماعی فراهم شود و هزینه نظارت های نهادهای رسمی نیز کاهش یابد (فیروزآبادی، ۱۳۸۵: ۲۰۳). این سرمایه می تواند با کاهش هزینه های روابط اجتماعی تا حدود زیادی حل مسالمت آمیز اختلاف ها و تضادهای بین گروه ها و افراد در جامعه را منجر شود (چلبی، ۱۳۸۴: ۱۵).

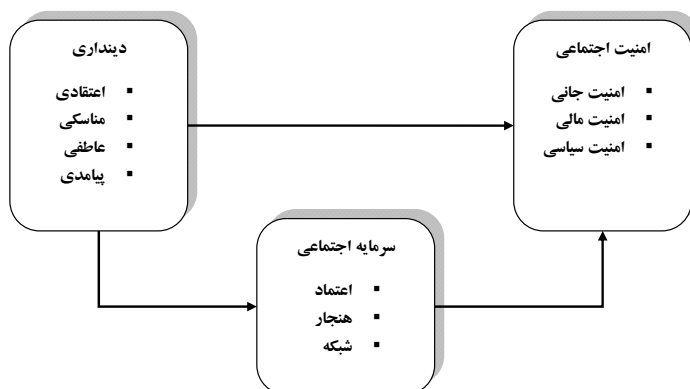
بر این اساس نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت اجتماعی چه از جهت جلوگیری از بروز ناهنجاری ها و انواع جرایم اجتماعی و به تبع و در کنار آن از جهت زمینه سازی مشارکت مثبت و فعال فردی در زندگی اجتماعی، اساساً از طریق تأثیرگذاری هنجارهای اجتماعی چگونگی رفتار افراد زمینه را جهت کاهش ناهنجاری های اجتماعی و به تبع آن افزایش امنیت در جامعه فراهم می کند (تقی لو به نقل از نادری و همکاران، ۶۴-۶۵). میان عناصری که در جامعه سرمایه اجتماعی را به وجود می آورند و یا حتی خود به عنوان سرمایه اجتماعی قلمداد می گردند، دین را نباید نادیده انگاشت. دین یکی از عوامل سازندهی

کارکردهایی است که سرمایه اجتماعی نیز به نوعی آنها را داراست. «افراد بر حسب دین و مذهبی که دارند ممکن است منشأ مشارکت باشند مانند حضور و فعالیت در امور مساجد، تکایا، کلیساها و اماکن مذهبی و زیارتی» (الوانی، ۱۳۸۵: ۱۲-۱۵) و حتی به گفته وبر «مذهب می تواند شبکه اعتمادی در بین افراد ایجاد کند که برای روابط تجاری و مبادله اقتصادی نیز ضروری باشد» (وبر، ۲۰۰۳: ۳۴۷). توجه به نکات فوق چنین می نماید که رابطه ی بین نهادهای اجتماعی دین و شبکه های ارتباطی افراد، توجه جامعه شناسان زیادی را به خود جلب کرده است و پیام هایی که آن نهادها به افراد جامعه ارسال می دارند و نظام هایی که فراهم می کنند و شبکه های اجتماعی که ایجاد می نمایند، همگی می توانند به عنوان منشأ و مبنایی در جهت ایجاد سرمایه اجتماعی و به تبع آن امنیت اجتماعی عمل کنند.

مدل تحقیق

پس از مطالعه مبانی نظری پژوهش محقق متغیرهای پنهان سرمایه اجتماعی، دینداری را جهت بررسی نقش آنها بر امنیت اجتماعی مورد بررسی قرار داد، لازم به ذکر است ابعاد درونی این متغیرها از نتایج تحقیق قاسمی و همکاران (۱۳۹۰) در خصوص ابعاد دینداری، مداح و همکاران (۱۳۸۸)، سعادت (۱۳۸۵) در خصوص ابعاد سرمایه اجتماعی و صمدی بگه جان (۱۳۸۴)، لوپز و اسکات (۱۳۸۵) در خصوص امنیت اجتماعی تعیین شده است. این ابعاد برای متغیر امنیت اجتماعی دارای سه بعد برای متغیر دینداری دارای چهار بعد برای متغیر نوع سرمایه اجتماعی دارای سه بعد می باشد.

نمودار ۱: مدل مفهومی تحقیق

پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از لحاظ روش از نوع توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل دانشجویان موسسات غیر انتفاعی و غیر دولتی شهر سمنان (موسسه آموزش عالی غیر انتفاعی و غیر دولتی کومش، فضیلت و رشد دانش) می باشد. بر اساس آمار ۲۵۰۰ دانشجو مشغول به تحصیل در این موسسات می باشند. جهت دستیابی به حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد، بدین ترتیب ۳۳۴ نفر با در نظر گرفتن مقدار t برابر $1/96$ ، d دقت احتمالی مطلوب برابر $0/05$ و همچنین p و q برابر $0/5$ برای نمونه گیری انتخاب شدند. همچنین جهت انتخاب نمونه ها از روش نمونه گیری طبقه بندی (بر حسب تعداد موسسات آموزش عالی موجود) استفاده و نمونه ها در هر طبقه به صورت تصادفی ساده انتخاب گردیدند. جمع آوری اطلاعات نیز به کمک پرسشنامه محقق ساخته انجام گرفت، ابزار پرسشنامه شامل چهار بخش طراحی شده است. خصوصیات جمعیت شناختی، ابعاد سرمایه اجتماعی، ابعاد دینداری و ابعاد امنیت اجتماعی که همگی در قالب طیف لیکرت می باشند. جهت بررسی روایی ابزار سنجش از روایی محتوای و روایی سازه استفاده شد. برای بررسی روایی محتوا ابزار سنجش و دستیابی به ابعاد متغیرهای مورد مطالعه و اطمینان از اینکه همه ابعاد آنها در نظر گرفته شده است از نظر ۶ نفر از صاحب نظران، محققان و متخصصان در حوزه علوم انسانی و علوم اجتماعی و دینی استفاده شد. همچنین در بحث روایی سازه^۱ جهت اطمینان بیشتر از عوامل شناسایی شده از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. نهایتاً جهت بررسی پایایی تحقیق از تکنیک آلفای کرونباخ (۰/۵۰ پرسشنامه) استفاده شد. همان گونه که جدول (۱) نشان می دهد ضرایب پایایی آلفای کرونباخ متغیرها ارائه شده است. که مقدار مناسبی می باشد.

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار و ضرایب پایایی پیش نیازهای آموزش عالی

عامل ها	شمار گویه ها	میانگین	انحراف معیار	ضرایب پایایی آلفای کرونباخ
کل مقیاس	۳۶	۶/۲۱۴	۰/۴۸	۰/۸۶
دینداری	۱۱	۵/۵۵۸	۰/۳۵	۰/۷۵
سرمایه اجتماعی	۱۲	۷/۰۱۴	۰/۵۲	۰/۷۲
امنیت اجتماعی	۱۳	۵/۴۹۶	۰/۳۹	۰/۷۸

منبع: (یافته های تحقیق)

یافته ها

در این مرحله برای مشخص نمودن عامل ها، متغیرهای تحقیق را به کمک تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی در قالب عامل های محدودی دسته بندی و تبیین می کنیم. هدف از این کار تلخیص تعداد زیادی از متغیرها در تعداد محدودی عامل ها می باشد. در واقع با این روش می توان متغیرهایی را که بیشترین تأثیر بر روی متغیر وابسته (امنیت اجتماعی) بدست آورد در روند تحقیق به کار رود. پس از مشخص نمودن عامل ها، محقق با توجه به قدر مطلق ضرایب بارهای عاملی به دسته بندی متغیرها در درون عامل ها می پردازد، ابتدا برای آنکه مشخص نماییم که آیا همبستگی موجود در بین داده ها برای تحلیل عاملی مناسب است یا نه از آزمون کایزر-مایر-اولکین^۱ (KMO) و آزمون کرویت بارتلت^۲ برای بررسی کفایت اندازه نمونه استفاده شده است، ضریب KMO برابر با ۰/۹۰۳ نشانگر مناسب بودن همبستگی موجود میان گویه ها می باشد. آزمون بارتلت نیز از نظر آماری معنادار گزارش شده است ($\chi^2=1308/76$, $df=627$, $P=0/000$). لذا با توجه به مقادیر مناسب محاسبه شده استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی بلامانع می باشد. متغیرهای استخراج شده از نظریه ها که برای محاسبه در تحلیل عاملی در نظر گرفته شده اند عبارت اند از:

جدول ۲: مقدار واریانس کل تحت پوشش عوامل

مؤلفه ها	مقادیر ویژه اولیه			مجموع واریانس دوران نیافته			مجموع واریانس دوران یافته		
	کل	درصد از واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد از واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد از واریانس	درصد تجمعی
۱	۸/۳۲۱	۳۴/۵۵۴	۳۴/۵۵۴	۸/۳۲۱	۳۴/۵۵۴	۳۴/۵۵۴	۷/۰۲۱	۳۲/۰۷۴	۳۲/۰۷۴
۲	۷۴۴۳	۳۱/۴۱۴	۶۵/۹۶۸	۷۴۴۳	۳۱/۴۱۴	۶۵/۹۶۸	۵/۳۸۱	۳۰/۸۰۰	۶۲/۸۷۴
۳	۵/۶۹۸	۲۲/۴۷۹	۸۸/۴۴۷	۵/۶۹۸	۲۲/۴۷۹	۸۸/۴۴۷	۴/۵۵۶	۲۵/۵۷۳	۸۸/۴۴۷

منبع: (یافته های تحقیق)

داده های جدول فوق نشان می دهد که ۸۸/۴۴۷ درصد کل تغییرات مربوط متغیرهای اولیه را عامل اول تا سوم تبیین می کنند. بر اساس ادبیات موجود این سه متغیر دینداری، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی نام گرفتند. ماتریس مؤلفه ها در جدول ۳ قابل مشاهده است.

1-Kaiser-Mayer-Olkin measure of sampling adequacy

2-Bartlett test of sphericity

جدول ۳: ماتریس عاملی چرخش یافته واریماکس

عامل ها	گویه های مرتبط	
اعتقادی	۱-۲-۳-۴	دینداری
مناسکی	۵-۶-۷-۸	
عاطفی	۹-۱۰-۱۱-۱۲	
پیامدی	۱۳-۱۴-۱۵	
اعتماد	۱۶-۱۷-۱۸-۱۹	سرمایه اجتماعی
هنجار	۲۰-۲۱-۲۲	
شبکه	۲۳-۲۴-۲۵	
امنیت جانی	۲۶-۲۷-۲۸-۲۹	امنیت اجتماعی
امنیت مالی	۳۰-۳۱-۳۲-۳۳	
امنیت سیاسی	۳۴-۳۵-۳۶	

منبع: (یافته های تحقیق)

در مرحله بعدی برای تأیید عوامل استخراج شده با استفاده از نرم افزار $\lambda/\sqrt{\text{lisrel}}$ تحلیل عاملی تأییدی بر روی هر یک از متغیرهای دینداری، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی انجام گرفت. با استفاده از این روش می توان روابط علت و معلولی میان متغیرهایی که بطور مستقیم قابل مشاهده نیستند، با توجه به خطاها استنتاج نموده و میزان همبستگی و شدت اثرگذاری هر یک را بر دیگری مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. جدول ۴ نشان دهنده مقادیر تخمین استاندارد متغیرهای مورد بررسی می باشد:

جدول ۴: مقادیر تخمین استاندارد دینداری، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی

متغیرهای تحقیق	مولفه ها (ابعاد)	بار عاملی	میزان خطا	گویه
دینداری	اعتقادی	۰/۵۸	۰/۶۷	T۱
		۰/۸۳	۰/۳۱	T۲
		۰/۵۳	۰/۷۱	T۳
		۰/۲۲	۰/۹۵	T۴
	مناسکی	۰/۴۲	۰/۸۲	T۵
		۰/۴۹	۰/۷۶	T۶
		۰/۵۳	۰/۷۲	T۷
		۰/۶۴	۰/۵۹	T۸
	عاطفی	۰/۷۱	۰/۴۹	T۹
		۰/۹۰	۰/۱۸	T۱۰
		۰/۳۷	۰/۸۶	T۱۱
		۰/۳۷	۰/۸۶	T۱۲
	پیامدی	۰/۲۴	۰/۹۴	T۱۳
		۰/۷۱	۰/۴۵	T۱۴
		۰/۶۱	۰/۶۳	T۱۵
سرمایه اجتماعی	اعتماد	۰/۶۰	۰/۶۴	T۱۶
		۰/۷۲	۰/۴۸	T۱۷
		۰/۸۴	۰/۳۰	T۱۸
		۰/۵۲	۰/۷۳	T۱۹
	هنجار	۰/۸۴	۰/۲۹	T۲۰
		۰/۸۵	۰/۲۸	T۲۱
		۰/۸۸	۰/۲۳	T۲۲
	شبکه	۰/۳۶	۰/۸۷	T۲۳
		۰/۷۵	۰/۴۴	T۲۴
		۰/۷۱	۰/۴۹	T۲۵

T۲۶	۰/۶۷	۰/۵۸	امنیت جانی	امنیت اجتماعی
T۲۷	۰/۵۱	۰/۷۰		
T۲۸	۰/۴۰	۰/۷۸		
T۲۹	۰/۷۲	۰/۵۳		
T۳۰	۰/۶۳	۰/۶۱	امنیت مالی	
T۳۱	۰/۳۱	۰/۸۳		
T۳۲	۰/۵۲	۰/۶۹		
T۳۳	۰/۷۲	۰/۵۳		
T۳۴	۰/۷۴	۰/۵۱	امنیت سیاسی	
T۳۵	۰/۸۸	۰/۳۴		
T۳۶	۰/۶۱	۰/۶۲		

از طرفی برای پذیرش مدل های اندازه گیری از شاخصایی استفاده شد. که از جمله آن شاخص به عنوان یک معیار تناسب تطبیق و تعدیل با نمونه شناخته می شود که میزان آن باید کمتر از ۳ باشد. همچنین شاخص های برازندگی نرم NFI، شاخص برازندگی تطبیقی CFI و شاخص نکویی برازش تعدیل شده AGFI هر قدر به یک نزدیک تر باشند بهتر است. همگی شاخص های ذکر شده در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵: شاخص های نکویی برازش مدل های اندازه گیری (تحلیل عاملی تأییدی)

شاخص	df	p-value	RMSEA	AGFI	CFI	NFI
دینداری	۸۴	۰/۰۰۰	۰/۰۴۵	۰/۹۵	۰/۹۶	۰/۹۴
سرمایه اجتماعی	۳۲	۰/۰۰۰۶۶	۰/۰۵۴	۰/۹۵	۰/۹۸	۰/۹۷
امنیت اجتماعی	۴۱	۰/۰۰۰	۰/۰۳۶	۰/۹۶	۰/۹۵	۰/۹۸

منبع: (یافته های تحقیق)

همچنین جهت بررسی ارتباط بین مولفه های سازنده هر یک از متغیرهای دینداری، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی از ضریب همبستگی که در جدول ۶ محاسبه شده است استفاده شد. این جدول بر اساس هر یک از مدل های اندازه گیری متغیرهای مکنون تحقیق بدست آمده است.

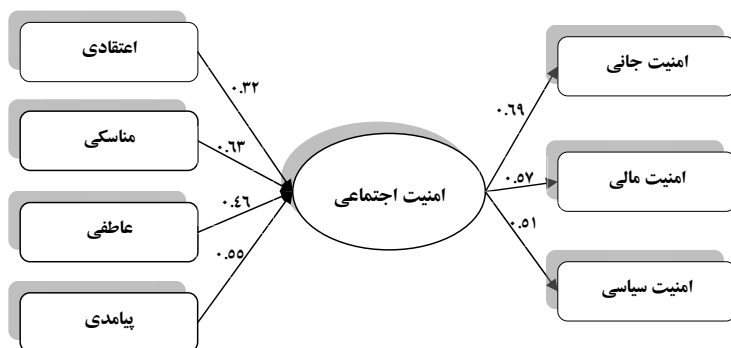
جدول ۶: همبستگی بین مؤلفه های دینداری، سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی

همبستگی بین متغیرهای مکنون i و j			
اعتقادی	مناسکی	عاطفی	پیامدی
مناسکی			
عاطفی			
همبستگی بین متغیرهای مکنون i و j			
اعتماد	هنجار	شبکه	
هنجار			
همبستگی بین متغیرهای مکنون i و j			
امنیت جانی	امنیت مالی	امنیت سیاسی	
امنیت مالی			

منبع: (یافته های تحقیق) $P < 0/05$ **

همانگونه که در جدول فوق ملاحظه می شود، بین ابعاد و مؤلفه های دینداری به صورت دو به دو ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. این مطلب در خصوص دو متغیر سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی نیز صادق است. بر این اساس هرگونه تغییری در مؤلفه های هر یک از متغیرها همراه با تغییری هم جهت در سایر مؤلفه های همان متغیر خواهد بود. همچنین بر اساس نمودار (۲) می توان نتیجه گرفت که هر یک از ابعاد دینداری نقش اساسی در شکل گیری امنیت اجتماعی دارند. تحلیل مسیر انجام شده بیانگر این است که الگو با داده ها برازش مناسبی دارد. زیرا شاخص GFI دارای مقدار ۰/۹۵، NNFI مقدار ۰/۹۴ و RMSEA مقدار ۰/۰۷ است که به ترتیب نشان می دهند، اولاً باقیمانده قابل توجهی در بافت داده ها باقی نمانده، ثانیاً روابط علی به درستی تبیین و ثالثاً خطای اندازه گیری در الگو به خوبی کنترل شده است.

نمودار ۲: الگوی ساختاری اثر مؤلفه های دینداری بر ابعاد امنیت اجتماعی

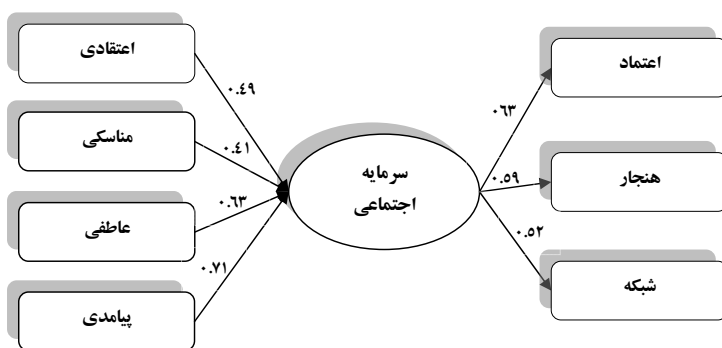

نتایج تحلیل عاملی تأییدی الگو حاکی از آن است که امنیت اجتماعی بیش ترین بار عاملی را با امنیت جانی دارد. برای این بار عاملی (۰/۶۹)، مقدار $t(۸/۷۹)$ محاسبه شده است که در سطح معناداری پنج درصد معنادار است. از این رو در شکل گیری امنیت اجتماعی امنیت جانی بیشترین تأثیر را دارد. هم چنین سرمایه اجتماعی با افزایش امنیت مالی دارای بار عاملی (۰/۵۷) و مقدار $t(۶/۹۶)$ است که در سطح معناداری پنج درصد معنادار است. و نشان می دهد بخش قابل توجهی از امنیت اجتماعی را در افزایش امنیت مالی جستجو نمود و به عنوان یکی از شاخص های اصلی آن مورد مطالعه قرار داد. این مقدار برای امنیت سیاسی (۰/۵۱)، با مقدار $t(۴/۵۷)$ برآورد شده است. از این رو هر سه مؤلفه امنیت اجتماعی دارای بار عاملی معنادار با این سازه هستند.

نتایج تحلیل مسیر نشان داد که مؤلفه های سازه دینداری یعنی مؤلفه اعتقادی، مناسکی، عاطفی و پیامدی دارای اثر معناداری بر شکل گیری و کسب ابعاد سه گانه امنیت اجتماعی دارد ($\gamma=۰/۳۲$ ، $\gamma=۰/۵۵$ ، $\gamma=۰/۴۶$ ، $\gamma=۰/۶۳$). زیرا که در تمامی موارد مقدار t برای آن بالاتر از ۱/۹۶ محاسبه شده است.

از سویی دیگر بر اساس نمودار ۳ می توان نتیجه گرفت که هر یک از ابعاد دینداری نقش اساسی در شکل گیری سرمایه اجتماعی دارند. یافته ها نشان می دهند، الگو با داده ها برازش مناسبی دارد. زیرا شاخص GFI دارای مقدار ۰/۹۴، NNFI مقدار ۰/۹۶ و RMSEA مقدار ۰/۰۵ است.

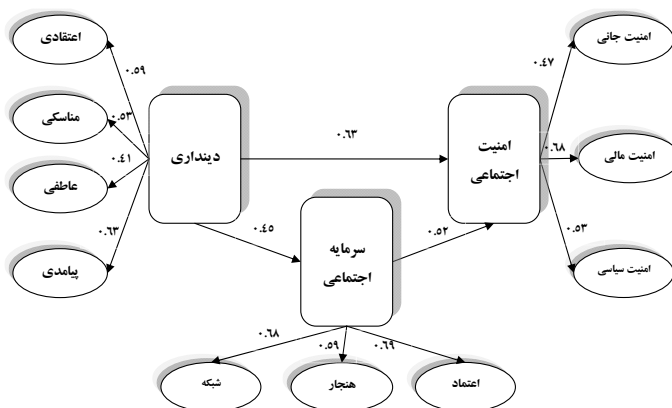
نمودار ۳: الگوی ساختاری اثر مولفه های دینداری بر ابعاد سرمایه اجتماعی

نتایج تحلیل عاملی تأییدی الگو حاکی از آن است که اعتماد بیشترین بار عاملی را با سرمایه اجتماعی دارد. برای این بار عاملی (۰/۶۳)، مقدار t (۶/۰۹) محاسبه شده است که در سطح معناداری پنج درصد معنادار است. از این رو در شکل گیری سرمایه اجتماعی، اعتماد بیشترین تأثیر را دارد. هم چنین سرمایه اجتماعی با بهبود هنجار دارای بار عاملی (۰/۵۷) و مقدار t (۶/۹۶) است که در سطح معناداری پنج درصد معنادار است و نشان می دهد بخش از سرمایه اجتماعی را در بهبود هنجار می توان جستجو نمود و به عنوان یکی از شاخص های اصلی آن مورد مطالعه قرار داد. این مقدار برای مؤلفه شبکه (۰/۵۲)، با مقدار t (۴/۹۸) برآورد شده است. از این رو هر سه مولفه سرمایه اجتماعی دارای بار عاملی معنادار با این سازه هستند. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که مؤلفه های سازه دینداری یعنی مؤلفه اعتقادی، مناسکی، عاطفی و پیامدی دارای اثر معناداری بر شکل گیری و کسب ابعاد سه گانه سرمایه اجتماعی دارد (۰/۴۹، γ = ۰/۴۱، γ = ۰/۶۳، γ = ۰/۷۱). زیرا که در تمامی موارد مقدار t برای آن بالاتر از ۱/۹۶ محاسبه شده است.

پس از اطمینان یافتن از صحت مدل های اندازه گیری و تعیین همبستگی لازم در خصوص متغیر درون زا و برون زا، جهت تأیید الگوی مفهومی طراحی شده و تعیین مدل ساختاری در حالت تخمین استاندارد از تکنیک معادلات ساختاری استفاده شده است که نتایج حاصله در نمودار ۴ مشاهده می شود.

نمودار ۴: الگوی ساختاری مدل مفهومی

مقدار شاخص های تناسب، حاکی از برازش مناسب مدل است و مقدار نسبت کای دو بر درجه آزادی برابر ۲/۰۰۱ و کوچکتر از مقدار مجاز ۳، مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۶۳ و کوچکتر از ۰/۰۸ می باشد همچنین در تمامی موارد مندرج در نمودار فوق مقدار ضریب معناداری محاسبه شده که از ۱/۹۶ بزرگتر است. بر این اساس دینداری می تواند اثر مستقیمی به اندازه $(\gamma = 0/63)$ و اثر غیرمستقیمی به میزان حدود ۰/۲۳ از طریق سرمایه اجتماعی بر امنیت اجتماعی دارد.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به بررسی نقش مستقیم و غیرمستقیم دینداری بر امنیت اجتماعی پرداخته است. نمونه آماری شامل ۵۷٪ دختر و ۴۳٪ پسر می باشند. ۵۸٪ آنها در رشته های علوم انسانی، ۳۲٪ در رشته های فنی و ۱۰٪ مابقی در رشته های هنر مشغول به تحصیل هستند. همچنین ۸۱٪ نمونه را افراد مجرد و ۱۹٪ مابقی را افراد متأهل تشکیل می دهند. نتایج بررسی نشان داد امنیت جانی (۰/۶۹)، مالی (۰/۵۷) و سیاسی (۰/۵۱) به ترتیب بیشترین تأثیر را بر سازه امنیت اجتماعی دارند. جامعه در حال گذار در برخورد با مدرنیته رسانه ای دچار عوارض لذت گرایی و اشکال گوناگون آنومی در حوزه ارزش هاست. بنابراین خانواده ها در ابعاد امنیت جانی و مالی آسیب پذیر گشته اند. همچنین نتایج تحقیق نشان می دهد به ترتیب مولفه های سازه دینداری یعنی مولفه مناسکی (۰/۶۳)، پیامدی (۰/۵۵)، عاطفی (۰/۴۶) و اعتقادی (۰/۳۲) بیشترین تأثیر را بر سازه امنیت اجتماعی دارند. انجام مناسک دینی تأثیرات

عمیق بر آرامش افراد دارد که این امر زمینه ساز امنیت روانی افراد می باشد. اعمال دینی همچون خواندن نماز، دعا، روزه گرفتن، قرآن خواندن، شرکت در نماز جمعه و جماعت و سایر مراسم دینی موجبات افزایش آرامش و احساس امنیت ذهنی افراد را فراهم می آورد. قرآن مجید راهبردها و توصیه های عملی سازنده ای را در برخورد با فشارهای روانی و بهبود امنیت روانی افراد توصیه می کند که عبارتند از: نماز (بقره، آیات ۴۵ و ۱۳۵)، توکل (نحل، آیه ۴)، دعا و نیایش (فرقان، آیات ۷۰ و ۷۱) و فراخواندن انسان به آرامش (ابراهیم، آیه ۴۵؛ توبه، آیه ۱۰۳؛ فتح، آیه ۴). شرکت در مراسم دینی و به طور کلی التزام عملی به احکام و دستورات دینی به هنگام رخداد سختی ها و استرس های روانی باورها، کردار و آیین ها و همچنین مجموعه نهادهای مذهبی همه با هم باعث ایجاد امنیت و اطمینان اساسی می شوند که در نجات و رهایی فرد کمک می کنند.

دیگر نتایج تحقیق نشان می دهند که سازه سرمایه اجتماعی متشکل از سه عنصر اعتماد (۰/۶۳)، هنجار (۰/۵۹) و شبکه (۰/۵۲) می باشد که به ترتیب بیشترین تأثیر را بر سازه سرمایه اجتماعی دارند. بنابراین اعتماد مهمترین بعد سرمایه اجتماعی است و دیگر جنبه های این سرمایه را تحت تأثیر قرار می دهد. اعتماد انواع گوناگونی دارد و شامل اعتماد به خود، خانواده، دوستان، نهادهای رسمی و غیر رسمی و همچنین مشاغل اجتماعی می شود. وجود اعتماد بین افراد جامعه باعث تسهیل همکاری ها و بهبود امنیت اجتماعی افراد می شود. همچنین هر چه شبکه های مشارکت مدنی نظیر مراودات همسایگی، جلسات قرآنی، کانون های فرهنگی و باشگاه های ورزشی متراکم تر باشند احتمال همکاری شهروندان در جهت منافع متقابل بیشتر شده، در نتیجه امنیت اجتماعی افراد بهبود می یابد.

دیگر نتایج گویای این مطلب است که مولفه های سازه دینداری یعنی مولفه اعتقادی (۰/۴۹)، مناسکی (۰/۴۱)، عاطفی (۰/۶۳) و پیامدی (۰/۷۱) دارای اثر معناداری بر شکل گیری و کسب ابعاد سه گانه سرمایه اجتماعی هستند. به نظر می رسد دینداری می تواند شبکه اعتمادی در بین افراد ایجاد کند که روابط درون گروهی و برون گروهی را منسجم کند و کارکردی مانند سرمایه اجتماعی داشته باشد. به نظر می رسد افرادی که خود را درگیر بعد مناسکی می کنند از تعاملات و سرمایه اجتماعی بیشتری برخوردار باشند. این امر به فرد کمک می کند تا احساس انسجام اجتماعی خود را با حضور در مناسک جمعی بیشتر نموده و از احساس ناامنی خود بکاهد. همچنین افرادی که دیندارترند با دیگران بیشتر در تعامل

و ارتباط بوده و این خود باعث بهبود اعتماد و مشارکت گروهی و در نتیجه افزایش سطح سرمایه اجتماعی در جامعه خواهد شد.

پیشنهادهای کاربردی

- اهتمام اولیاء در انس فرزندان با قرآن و اهتمام فرزندان به انجام وظایف دینی جهت الگو شدن دین در زندگی
- تدوین راهبردهایی برای جوانان و دانشجویان جهت عضویت در کانون های فرهنگی، دینی در سطح دانشگاه ها و جامعه جهت بهبود حس مشارکت جمعی و شناساندن هنجارهای مناسب به آنها از طریق این کانون ها
- برنامه ریزی اولیاء مدرسه (مسئولین دانشگاه) جهت گنجاندن دروس فوق برنامه (دروس اختیاری) برای آشنا کردن هر چه بیشتر دانش آموزان و دانش جویان با سیره اهل بیت و آداب و الگوهای دینی زندگی
- تقویت شبکه های برون گروهی مانند زمینه سازی مسئولین دانشگاه جهت ایجاد تشکلهای فرهنگی برای تعاملات دانشجویان جهت شناخت فرهنگ ها و نژادهای مختلف موجود در سطح جامعه

منابع

- ازکیا، مصطفی (۱۳۸۰)، بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی در نواحی روستایی شهر کاشان، نام علوم اجتماعی، شماره ۱۷، صص ۳-۳۱.
- امین بیدختی، علی اکبر؛ نظری، ماشاء الله (۱۳۸۹)، ارائه یک مدل نظری جهت تبیین نقش سرمایه اجتماعی به عنوان گوهری گرانبها اما کم هزینه: راهکارهای برای بهبود عملکرد اقتصادی، مجله راهبرد یاس، شماره ۲۲، صص ۲۶۷-۲۳۸.
- بسطامی، محمود (۱۳۸۹)، «مبارزه با فساد مالی و اقتصادی (۳)»، سایت اینترنتی: <http://www.rasekhoon.net>
- تقی لو، فرامرز (۱۳۸۵)، «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با امنیت اجتماعی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ۹، شماره ۲.
- چلبی، مسعود؛ مبارکی، محمد (۱۳۸۴)، تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطح خرد و کلان، مجله جامعه شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۲، صص ۱-۲۱.
- حشمت یغمایی، محمد تقی (۱۳۸۰)، دینداری نوجوانان و عوامل مؤثر بر آن، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- خوراسگانی، علی؛ قاسمی، وحید (۱۳۸۶)، «رابطه احساس امنیت اجتماعی و نگرش مذهبی»، مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، سال ۲۵، شماره ۴، صص ۱-۱۸.
- رسولی، رضا؛ صالحی، علی (۱۳۹۰)، «بررسی و تبیین عوامل مؤثر بر امنیت اجتماعی جوانان»، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۲، شماره ۲، صص ۱۶۵-۲۰۱.
- ساروخانی، باقر؛ هاشم نژاد، فاطمه (۱۳۹۰)، «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین جوانان شهر ساری»، فصلنامه جامعه شناسی مطالعات جوانان، سال ۲، شماره ۲، صص ۹۴-۸۱.
- صالحی امیری، سیدرضا؛ افسرافشاری، نادری (۱۳۹۰)، «مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران»، فصلنامه راهبرد، شماره ۵۹، سال ۲۰، صص ۴۹-۷۶.
- صمدی بگه جان، جمیل (۱۳۸۴)، امنیت اجتماعی در شهر سنندج، پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تهران.
- فیروز آبادی، احمد (۱۳۸۵)، «سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی- اجتماعی کلان شهر تهران»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۶.
- قاسمی، وحید؛ امیری اسفرجانی، زهرا (۱۳۹۰)، «تبیین جامعه شناختی تأثیر دینداری بر سرمایه اجتماعی درون گروهی (مطالعه موردی شهر اصفهان)»، فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۰، شماره ۲، صص ۴۶-۲۱.
- کریمایی، علی اعظم؛ مرادیان، محسن؛ عباسی، علی (۱۳۸۹)، «نقش نیروی انتظامی در تأمین امنیت اجتماعی»، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۲، شماره ۲، صص ۷-۵۰.

- گروسی، سعیده و دیگران (۱۳۸۵)، «بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت»، دانشگاه آزاد اسلامی شهرستان جیرفت، دانشکده ادبیات علوم انسانی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۶)، جامعه‌شناسی، تهران: نشر نی.
- لرنی، منوچهر (۱۳۸۲)، «امنیت ملی و دفاع از ارزش‌ها» چاپ دوم، تهران: انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی ناجا.
- لوپز، خوزه و جان اسکات (۱۳۸۵)، ساخت نظریه اجتماعی، تهران: نشر نی.
- منظری توکلی، علیرضا؛ عراقی پور، نجمه (۱۳۸۹)، «بررسی رابطه بین دینداری و شادکامی در بین دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان سال ۱۳۸۸-۱۳۸۹»، فصلنامه روانشناسی تربیتی، شماره ۱۹، سال ۶، صص ۴۵-۱۹.
- نیازی، محسن؛ یاسمن، فرشادفر (۱۳۹۰)، «بررسی رابطه بین میزان اعتماد اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال و جنوب شهر تهران»، فصلنامه علمی تخصصی مطالعات شهری، سال ۱، شماره ۱، صص ۱۴۷-۱۷۸.
- الوانی، سید مهدی؛ شیروانی، علیرضا (۱۳۷۶)، «سرمایه اجتماعی (مفاهیم، نظریه‌ها و کاربردها)»، نشر مانی.
- هادیانفر، حبیب (۱۳۸۴)، «احساس ذهنی بهزیستی و فعالیت‌های مذهبی در گروهی از مسلمانان»، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، شماره ۱۱، ۲۲۴-۲۳۲.
- Bilgin, Pinar, (2003), "Individual and Social Dimentions of Security", International Studies Review, Vol.5, Issue2.
- Buzan, Barry; Weaver, Ole (1998), "Libralism and security: the contradictions of the liberal leviathan", Copenhagen peace research institute (COPRI) Working papers.
- Celine Teney, Laurie Hanquinet.(2012). High political participation, high social capital? A relational analysis of youth social capital and political participation. Social Science Research, Volume 41, Issue 5 ,pp: 1213-1226.
- Erden, A. and H. Erden (2009). "Predicting organizational trust level of school managers and teachers at elementary schools", Procedia Social and Behavioral Sciences, 1.
- Fukuyama, F. (1997). Social capital and the modern capitalist economy: Creating a high trust workplace. Stern Business Magazine, 4(1).
- Goetschel,Laurent,(1999),Globalizationand security: The Challenge of

Collective Action, Experten kologuium, Der Euangelische Akadamic Loccum, Vol.10:bis 12.

- Johnston, Paul Benjamin Lowry, Robert E. Crossler, Allen C Qing Hu, Merrill Warkentin, Richard Baskerville(2013), Future directions for behavioral information security research Computers & Security, Volume 32 pp: 90-101.

- Lindstrom, M and Others (2008). Social capital anticipated ethnic discrimination and self-reported psychological health: A population- based study, Social Science & Medicine, Vol. 66 No. 1, pp: 1-13.

- Ling Yew, Siew, Jie Zhang(2013) Socially optimal social security and education subsidization in a dynastic model with human capital externalities, fertility and endogenous growth Journal of Economic Dynamics and Control, Volume 37, Issue 1, pp: 154-175

- Litchfield, Alleh W.; Darwin, Thomas, L. & Doali, Bing. (2010), Dimensions of Religiosity as Mediators of the Relations between Parenting and Adolescent Deviant Behavior, Journal of Adolescent Research, vol. 12.

- Murayama, Hiroshi, Tomoko Wakui, Reiko Arami, Ikuko Contextual effect of different components of social capital on health in a suburban city of the greater Tokyo area: A multilevel analysis Social Science & Medicine, Volume 75, Issue 12, pp: 2472-2480.

- Neil Bruce, (2013). Social security, growth, and welfare in overlapping generation's economies with or without annuities Journal of Public Economics, Volume 101, pp: 12-24.

- Offe, Claus, (2000), "Civil Society and Social Order: Demarcating and Combining Market, State and Community", in: Archives European's de Sociologies, XLI, no. 1pp: 71-94

- Putnam, Robert D (1993), Making Democracy Work-Civic Traditions in Modern Italy, Princeton University Press.

- Spicker, pitter (2012) Social Security Encyclopedia of Applied Ethics (Second Edition, pp: 167-174.

- Weber .C, Puissant. A (2003) "Urbanization pressures and modeling of

urban growth: example of the Tunis Metropolitan Area”, Remote sensing of environment (86) 341-352.

- Woolcock, Michael (1998), Economic Growth and Social Capital, Theory and Society, 27:151-208, Kluwer Academic Publishers.

- Zinnbauer, B. J., & Pargament, K. (2005). Religious and spirituality. Handbook for the Psychology of religion. New York: Guilford Press.

- Zulling, K. J., Ward, R. M., & Horn, T. (2006). The association between perceived spirituality, religiosity and life satisfaction: the mediating role of self-rated health. Social Indicators Research, 79: 255-274.